

1963. Em. 13. febr. — Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortinget den 17. jan. 1963.

2. Representanten Haldis Tjernsberg føres over til sosialkomiteen fra det tidspunkt hun trer ut av protokollkomiteen.

Votering :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Man fortsatte så behandlingen av

Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte den 17. januar 1963.

Presidenten: Presidenten gir ordet utenfor tur til hr. John Lyng for at han kan fremsette et forslag.

John Lyng: På vegne av hr. Hønsvald, hr. Røiseland og meg selv tillater jeg meg å fremsette følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen arbeide for at der tas opp forhandlinger mellom EFTA og EEC for å fremme samarbeidet mellom de europeiske nasjoner.»

Som det vil fremgå av forslaget ordlyd, er det ingen motstrid mellom dette forslag og det forslag som er fremsatt av hr. Braadland med flere. Men reelt sett byr vårt forslag et videre felt for avklaring og utredning enn det annet forslag, og formelt sett er ikke vårt forslag — slik som det annet forslag — bygd på og begrenset av en bestemt paragraf i Roma-traktaten, men stiller for så vidt muligheten åpen for frie forhandlinger også utenfor Roma-traktatens ramme, og utenfor rammen av den ene spesielle paragraf som det annet forslag er forankret i.

Jeg tilføyer at jeg ville finne det rimelig om både vårt forslag og det annet forslag etter omstendighetene ble sendt Regjeringen til uttalelse.

Presidenten: Forslaget vil bli mangfoldiggjort og omdelt til representantene.

Statsminister Gerhardsen: Det er vel rimelig — slik som det har vært gjort — at de fleste talere i første rekke har beskjeftiget seg med situasjonen etter at forhandlingene i Brussel ble avbrutt, og jeg vil for mitt vedkommende gjerne følge eksemplet og i det vesentlige beskjeftige meg med de samme spørsmålene.

Av utenriksministerens redegjørelse gikk det fram at bruddet i Brussel er reelt. Fra et formelt synspunkt kan en si at de britiske forhandlinger er midlertidig innstilt eller suspen-

dert, men reelt er forhandlingene brutt sammen. Det betyr et brudd ikke bare for Storbritannia, men også for Norge og andre land som har søkt tilknytning til Det europeiske økonomiske fellesskap.

Den uenighet som manifesterte seg i Brussel, gjaldt økonomiske spørsmål, men dette er bare en del av saken. Vi vet at samtidig foreligger det sterk meningsforskjell om vesentlige utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske spørsmål. I løpet av de siste par måneder har utviklingen på flere måter tatt et forløp som har vært til stor skade for samarbeidet i den vestlige verden, og dette vil lett kunne få uønskede virkninger for hele den internasjonale situasjon. Jeg skulle tro at det uheldige og farlige ved utviklingen står klart for de aller fleste mennesker her i landet, uansett hvordan den enkelte har sett på spørsmålet om Norges tilknytning til Fellesskapet.

Vi må nå innrette oss etter situasjonen slik den er, gjøre det best mulige ut av den og trekke opp linjer for en konstruktiv politikk som vi i den nye situasjon kan følge på internasjonalt plan. Dette er en oppgave som vi har til felles med alle land som står oss nær. Et samvirke av alle gode krefter i den vestlige verden er nødvendig for å bringe utviklingen ut av et skjevt spor og bygge en ny og trygg plattform for et konstruktivt samarbeid. Det er denne oppgaven som nå fortjener oppmerksomhet, mens det ikke kan ha noen særlig interesse å drøfte problemstillinger som ikke lenger er aktuelle.

Gjennom halvannet år har spørsmålet om Norges tilknytning til Det europeiske økonomiske fellesskap stått sentralt i norsk politikk. Spørsmålet har vakt veldig interesse og stor strid — dessverre til dels med uheldige utslag som det vil være alminnelig enighet om å beklage. Diskusjonen nådde et foreløpig høydepunkt da Stortinget med tre fjerdedels flertall besluttet at Norge skulle innlede forhandlinger om medlemskap, mens mindretallet ønsket å søke assosiering — med unntak av to representanter som ikke ønsket noen form for tilknytning. Senere ble diskusjonen dempet noe, men den fortsatte, og vi vet at striden ville ha blusset opp til nye høyder så snart det kunne ha blitt aktuelt å ta realitetsavgjørelsen. Men nå kan vi slå fast at spørsmålet om Norges tilknytning til Det europeiske økonomiske fellesskap ikke lenger foreligger som noe aktuelt spørsmål i norsk politikk. Fra et politisk synspunkt har det ikke i dag noen interesse å drøfte om Norge bør være medlem eller assosiert eller stå helt utenfor. Det går naturligvis an å fortsette diskusjonen på et

rent akademisk grunnlag, men noen politisk interesse fortjener en slik diskusjon ikke.

Det er også liten grunn til å ta noen diskusjon om hvem som fikk rett, fordi forhandlingene brøt sammen. Der er vi vel alle i samme båt. Tilhengerne av norsk medlemskap, tilhengerne av assosiering og de som var motstandere av enhver tilknytning, hadde i det minste én ting til felles: De regnet alle med at det var stor sannsynlighet for at de britiske forhandlinger ville føre fram til et positivt resultat. Det var derfor de engasjerte seg i ordskiftet. Og her bygde jo vi nordmenn på samme forutsetning som briter, svensker, dansker, tyskere og alle andre — ja, kanskje unntatt franskmennene. Forutsetningen holdt ikke — ingen kan ta det til inntekt for seg.

Noen vil spørre: Kan ikke spørsmålet om norsk deltakelse i et stort europeisk fellesskap melde seg på ny? Jo, det kan det, for tanken om en nærmere sammenslutning av landene i vår del av verden er fremdeles levende. Men foreløpig kan den ikke bli til virkelighet. Det må ta tid, kanskje lang tid, før et slikt spørsmål på ny vil kreve politiske avgjørelser i Norge. Og når spørsmålet i tilfelle blir aktuelt, vil det framstille seg på en ny måte og mot en ny bakgrunn. Mange forhold vil være annerledes, og blant annet vil de politiske konstellasjoner i Europa ha forandret seg. Det er fullt mulig at den løsning som da byr seg fram for Norge, ikke vil vekke den samme grad av uenighet her hjemme, men vil få en langt bredere tilslutning. I dette ligger en spesiell og vesentlig grunn til at det ikke er tilrådelig å fortsette diskusjonen på det gamle grunnlag.

Etter min og hele Regjeringens oppfatning har det vært en lykke for Norge at vi etter krigen har hatt en grunnleggende enighet om vår utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk. Ikke så å forstå at alle har vært enige i den hovedlinjen vi har fulgt. Vi vet at det er de som har hatt og har en avvikende oppfatning, men de aller fleste har vært enige. Utenriks- og sikkerhetspolitikken har derfor ikke spilt en så dominerende rolle i det politiske ordskiftet at det har gått ut over debatten om innenrikspolitiske oppgaver, og det er en lykke for et land. Derfor tror jeg at svært mange politikere har sett med bekymring på de tendenser som vi i den senere tid har sett til en mer dyptgående uenighet om viktige spørsmål i utenrikspolitikken. Nå foreligger det en god sjanse til å overvinne disse tendensene.

Bruddet i Brussel stiller oss overfor en rekke problemer og oppgaver. I Europa vil det fortsatt være tre økonomiske grupperinger: Det europeiske økonomiske fellesskap, Det europeiske frihandelsforbund og det kommunistiske COMECON i øst. Rent handelspolitisk

blir situasjonen for så vidt uforandret, men det er en situasjon som får betydelige virkninger i årene som kommer.

Det er ingen tvil om at en del av disse virkninger er til skade for Norges næringsliv. Vår eksport til kontinentet vil møte en rekke vanskeligheter. Etter hvert som fellesskapslandene avviker beskyttelsen seg imellom, vil diskrimineringen mot Norge tilta. Etter hvert som disse landene gjennomfører sin fellestariff og sine øvrige handelspolitiske tiltak, vil det sannsynligvis melde seg særlige vanskeligheter for eksporten til det tyske marked, som er så viktig for oss. Det er ikke bare vår tradisjonelle eksport som på disse måter vil få harde konkurransevilkår, men også den eksport av nye varer som vi er i ferd med å utvikle, og som har så stor betydning for vår økonomiske framtid.

Videre er det innlysende at Vest-Europa i denne situasjon ikke vil kunne gjennomføre en så utstrakt arbeidsdeling og en så sterk rasjonalisering som det ville ha vært mulig ved en økonomisk samling. Det betyr at den økonomiske vekst blir langsommere enn den kunne ha blitt — i Vest-Europa som helhet og i Norge. Blant annet kan enkelte større norske investeringsprosjekter bli forsinket, eller i verste fall komme til å falle bort.

På den andre siden må en ikke overdrive de uheldige virkninger av forhandlingsbruddet. Under fellesmarkedsdebatten her hjemme framhevet mange — og etter Regjeringens oppfatning med rette — at det ville få alvorlige økonomiske følger dersom Norge praktisk talt alene ble stående utenfor det europeiske stormarked som syntes å være under dannelse. Men det er jo ikke den situasjon vi er kommet i. Dette stormarkedet er ikke blitt til virkelighet, og Norge er fortsatt medlem av Frihandelsforbundet. Etter hvert som frihandelslandene avviker beskyttelsen seg imellom, vil norsk eksport oppnå en rekke nye muligheter. Frihandelsforbundet vil i stigende grad gi oss adgang til et marked som omfatter om lag 90 millioner mennesker, og innenfor dette marked kan det gjennomføres en betydelig arbeidsdeling og rasjonalisering. Dette er det positive grunnlag som vi kan bygge på.

Regjeringen mener at det er i norsk interesse å styrke Frihandelsforbundet og bygge ut samarbeidet i denne organisasjonen. Tiden er ennå ikke inne til å komme nærmere inn på dette emnet og heller ikke på Frihandelsforbundets utadvendte politikk, dets politikk overfor Fellesmarkedet, Nord-Amerika og utviklingslandene. Alt dette er spørsmål som vil bli gjenstand for en foreløpig drøfting under det rådsmøte som Frihandelsforbundet skal ha den 18. og 19. februar. Umiddelbart der-

etter vil spørsmålene også komme opp i Nordisk Råd.

Enkelte har spurt om det ikke nå kan være aktuelt å ta fram den gamle planen om en nordisk tollunion. La meg i den anledning si at man ikke kan se bort fra den faktiske situasjon. Danmark, Norge og Sverige er medlemmer av Frihandelsforbundet, og Finland er assosiert. Det vil si at vi gradvis får et felles marked mellom våre fire land. Vi får det i alle fall, og dette samarbeidet omfatter dessuten Storbritannia og ytterligere tre land. Hva ville da en nordisk tollunion bety i denne situasjonen? Ja, enten måtte den bety noe reelt, nemlig at vi brøt den markedsmessige forbindelse med Storbritannia, Østerrike, Sveits og Portugal, og det ville verken Norge eller våre nordiske naboland være tjent med. Eller det ville bety et arrangement av mer formell art, nemlig at de nordiske land som en slags enhet stod tilsluttet Frihandelsforbundet. Et slikt arrangement kunne ikke løse vesentlige økonomiske problemer.

Hva Island angår, deltok det ikke i utredningen om den nordiske tollunion. Så vidt den norske regjering forstår, kan en nordisk tollunion ikke løse Islands problemer. Derimot er det ikke utelukket at Island kan få tilknytning til Frihandelsforbundet.

Mot denne bakgrunnen mener Regjeringen at det ikke bare fra et norsk, men også ut fra et nordisk synspunkt er riktig å bygge på samarbeidet i frihandelsforbundet. Denne organisasjonen gir også gode muligheter for økonomisk samarbeid mellom de nordiske land. Ellers spenner jo det nordiske samarbeidet over et vidt felt. Den enkelte sak kan ofte synes å være av mindre betydning, men samarbeidet omfatter så mange saker at de i sum får stor betydning. Jeg skulle tro at det forestående møte i Nordisk Råd vil bekrefte at det forholder seg slik. La meg også nevne at utenrikskomiteen i en innstilling som Stortinget nylig har behandlet, anførte som sin oppfatning at det burde gjøres fortgang med behandlingen av de tiltak som Nordisk Råd har anbefalt på det kulturelle og det sosialpolitiske område. Det er Regjeringen for sin del enig i.

Det er enda en mellomfolkelig organisasjon som har stor betydning for vår økonomiske politikk, nemlig Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD, arvtageren etter Marshall-planen. Om Vest-Europa i dag er økonomisk splittet i to markedsgrupperinger, så er det tross alt forenet i denne organisasjonen, og der er også Amerikas forente stater og Canada medlemmer. Organisasjonen kan i dag sies å ha to hovedoppgaver, nemlig å samordne konjunkturpolitikken i den vestlige verden og å organisere en omfattende og

effektiv hjelp til utviklingslandene. Norge har en klar interesse — og hele den demokratiske verden har en klar interesse — i å styrke denne organisasjonen, og også dette er et spørsmål som i de kommende måneder har krav på stor oppmerksomhet.

Dette er de oppgaver som melder seg mer umiddelbart. Men vi må også ha mer langsiktige mål for øye. Tanken om en økonomisk og politisk samling av Vest-Europa er ikke død. Spørsmålet vil melde seg stadig på ny. Etterkrigstidens historie har vist at mellomfolkelig samarbeid er nødvendig, og at dette samarbeid er under utvikling i mange former, både i verdensmålestokk og på regionalt grunnlag. Dette er en av de aller viktigste erfaringer som verden har gjort. Vi må derfor tro at om kortere eller lengre tid vil vi på ny bli stillt overfor spørsmålet om en økonomisk og politisk samling av Vest-Europa. Vi vet ikke på hvilken måte spørsmålet vil melde seg neste gang. Men la meg gjenta hva jeg tidligere har sagt: Det vil sikkert melde seg på en annen måte, mot en annen bakgrunn og under andre politiske konstellasjoner i Europa. La oss ha det i tankene.

Regjeringen vil for sin del gjerne ha et nært økonomisk og politisk samarbeid med andre demokratier i vår del av verden. Den vil gjerne at Norge skal være med i en europeisk organisasjon som bygger på klart demokratiske prinsipper. Den mener at en slik sammenslutning må ha et nært samarbeid med de nord-amerikanske demokratier, stå i et godt forhold til utviklingslandene og arbeide for en forståelse med Øst-Europa. Dette er de hovedlinjer som Regjeringen vil arbeide etter på lengre sikt, og den er overbevist om at et overveldende flertall av det norske folk vil være enig i disse hovedlinjene.

Hr. Finn Moe var inne på en mulig assosieringsordning mellom EEC og EFTA, og han uttalte i den forbindelse at Norge i tilfelle burde overveie å være med på en slik ordning, selv om en rekke eksportvarer ble holdt utenfor. De eksportvarene det her er tale om, er imidlertid meget viktige for Norge. De omfatter bl. a. metaller og treforedlingsprodukter. En assosieringsordning med et slikt innhold ville være meget ugunstig og høyst ubalansert fra norsk synspunkt. En rekke store eksportmuligheter for vår industri ville falle bort eller bli sterkt redusert, samtidig som vår industri på hjemmemarkedet ville møte en sterkt økende konkurranse. En slik løsning ville derfor være ytterst uheldig for Norge.

Hr. Finn Moe brukte sterke ord om forbundskansler Adenauer og de uttalelser han var kommet med om Danmarks og Norges stilling i EEC. Nå vet vi vel ikke helt sikkert hva

forbundskansleren egentlig har sagt i den for bindelse som hr. Finn Moe nevnte. Men så vidt jeg vet, har både forbundskansler Adenauer og forsvarsminister von Hassel, hvis navn også er brakt inn i denne sammenheng, offisielt gitt uttrykk for at de ønsker både Danmark og Norge så vel som Storbritannia som medlemmer av EEC.

I den pressekonferanse jeg hadde mandag i denne uka ble det også stilt et spørsmål til meg om forbundskansler Adenauers uttalelse, og man spurte om den hadde overrasket meg. Jeg svarte til det: Ikke hans meninger, om han nå har sagt det han her er tillagt.

Jeg vil tro at både representanten Finn Moe og jeg, og mange med oss, i lukkede møter i arbeiderforeninger og andre forsamlinger her hjemme kan ha uttalt oss ut fra vårt synspunkt omtrent på lignende måte. Vi kan ha sagt at fagforeningsvennene våre og våre sosialdemokratiske meningsfeller i de seks EEC-landene gjerne ser at Danmark og Norge kommer med, fordi de sosialdemokratiske retninger innenfor dette samarbeid da vil styrkes. Vi har framholdt dette overfor våre egne, og ment at det var et argument som talte til fordel for norsk tilslutning.

At forbundskansler Adenauer ikke liker de tyske sosialdemokrater, vet vi godt alle sammen. Vi kan vel lett regne ut at han verken liker de danske eller norske heller, så for så vidt er uttalelsen når alt kommer til alt, kanskje ikke så merkelig.

Hr. Gustavsen kom inn på spørsmålet om Polaris-rakettene og NATO's atompolitikk. Jeg vet at utenriksministeren vil komme inn på det spørsmålet og svare på de direkte spørsmål representanten Gustavsen stilte. La meg bare få lov til for mitt vedkommende å si i tilslutning til det utenrikskomiteens formann, hr. Finn Moe, sa, at det ikke har skjedd noen endring i norsk atompolitikk. Den står fast.

Hr. Gustavsen kom også inn på spørsmålet om De forente stater og de tiltak som er gjort når det gjelder skipsfarten på Cuba. Der ble også uttalelsen jeg kom med på pressekonferansen mandag, brakt inn i debatten her, og jeg må da få lov å si at spørsmålet som der ble stilt meg, falt slik at det var naturlig for meg å gjøre oppmerksom på at det ikke var Regjeringen, men rederne som disponerer de norske skip. Men jeg la også til at den norske regjering som de norske rederne — det tror jeg er en helt utbredt oppfatning blant de norske rederne — helhjertet går inn for prinsippet om havenes frihet. Etter min oppfatning er det prinsipielt riktig, og det vil som regel også være politisk klokt og riktig.

Det er satt fram en del forslag, og like før jeg gikk opp, refererte representanten John Lyng et forslag på vegne av seg selv, hr. Hønsvald og hr. Røiseland. Etter de uttalelser han kom med, kan det hende at hele situasjonen for så vidt er blitt noe enklere hvis løsningsen da vil bli den at de foreliggende forslag om den videre behandlingsmåte blir sendt over til Regjeringen. Jeg hadde også ment å antyde det når det gjelder forslaget fra hr. Bondevik og tre andre representanter. Jeg synes siste del av det forslaget i og for seg er fornuftig, i motsetning til det forslag hr. Gustavsen har satt fram, når det gjelder spørsmålet om hvorvidt vi skal trekke søknaden vår tilbake. Jeg tror ikke det er noen egentlig realitetsforskjell i synet her, men det er spørsmål om formene.

Under de forhandlinger som nå lenge har pågått, har de øvrige EFTA-land stadig stilt krav til Storbritannia om at Storbritannia måtte holde fast ved den solidaritetsforpliktelse det hadde overfor de øvrige EFTA-land. Noen fryktet vel for at Storbritannia skulle løse sitt medlemskap og sitt forhold til EEC og så ikke bekymre seg mer om de andre EFTA-partnerne. Der har, så vidt jeg vet, Storbritannia hele tiden gitt klart uttrykk for at det stod ved sin solidaritetsforpliktelse overfor de andre medlemslandene i EFTA.

Jeg synes at Norge og andre EFTA-land med det samme utgangspunkt nå skal vedkjenne seg solidaritetsforpliktelsen innenfor den organisasjon der vi fremdeles er medlem. Da er det naturlig at vi før vi her i landet tar noe skritt i denne retning eller på andre områder, kommer sammen og drøfter situasjonen. Derfor synes jeg det er riktig det som er sagt i forslaget fra de fire B-ene, som det er kalt.

Derimot må jeg si meg helt enig i de betraktninger som hr. John Lyng gjorde gjeldende når det gjelder første avsnitt i forslaget. Jeg synes det er vanskelig for Stortinget i dag å kunne binde seg til en bestemt form for samarbeid, og jeg ville tro at det var en riktig og gunstig løsning om Stortinget kunne sende disse forslagene over til Regjeringen, slik at en kan ha dem under observasjon under det videre arbeid med saken. Om jeg så endelig får nevne det mistillitsforslag som hr. Finn Gustavsen har satt fram mot utenriksministeren. Han gjorde jo i sitt innlegg selv oppmerksom på hvor mange stemmer det forslaget ville få — to stemmer — og dermed er saken for så vidt grei. Jeg vil tro at hr. Gustavsen får rett i det. Om han har tenkt nærmere over hva det så egentlig ligger i en slik votering fra Stortingets side,

er da en sak for seg, men jeg går ut fra at utenriksministeren i så fall er meget takknemlig for et slikt tillitsvotum fra Stortingets side.

Presidenten: Hr. Gustavsen får ordet til replikk.

Gustavsen: Jo da, man går ikke til et så drastisk skritt som å framsette et så klart mistillitsforslag, uten å ha tenkt grundig over det på forhånd. Og jeg vil gjerne si at statsministeren har rett i at avstemningen over det vil arte seg som et stort tillitsvotum til utenriksminister Lange — og det tror jeg ikke vil skade oss, og det vil ikke gjøre meg det minste vondt.

I virkeligheten er det en god del mennesker rundt omkring i Norge som etter debatten i Stortinget og andre steder det siste året har trodd at det var en rekke representanter her i Stortinget som hadde de aller mest ublide følelser når det gjelder utenriksministeren og den politiske kurs som han står for, representanter som har uttalt seg slik at en måtte få inntrykk av at når dette sammenbruddet i Brussel er et faktum, er det også et sammenbrudd for utenriksministerens politikk.

Det ville være meget fordelaktig om det ble klarlagt om den var alvorlig ment den kritikk som vi har hørt i denne sal og på møter rundt om i hele landet fra en rekke personer, enten de nå befinner seg i sentrum av norsk politikk eller på en eller annen venstrefløy i et eller annet parti.

Statsminister Gerhardsen: Hvis mistillitsforslag skal settes fram mot utenriksministeren fordi forhandlingene i Brussel brøt sammen, og fordi han ikke kunne forutse det på forhånd, så skjønner jeg ikke hvorfor hr. Gustavsen har tatt med bare utenriksministeren, for alle i Regjeringen og jeg tror de aller fleste i denne sal så på det på samme måte som utenriksministeren.

Skal en først snakke om det, må jeg si at den eneste jeg husker som det siste året stadig har holdt fast ved at det ikke ville bli noe resultat av forhandlingene, er representanten Trygve Bull. Men det er også den eneste jeg kan huske; ellers skulle de andre ha vært tatt med i hr. Gustavsens mistillitsforslag.

Ingvaldsen: Statsministeren kom inn på den uttalelse om sosialismen i Norge og Danmark som har falt fra Adenauer og fra von Hassel, og han forklarte den meget forståelsesfullt og hadde ikke noe særlig å merke ved det.

Så vidt jeg husker, uttalte Adenauer også noe om nøytralitet i forbindelse med de samme land. Tør jeg spørre statsministeren om

han også har overveiet hva som ligger i det, og om han mener at det bør tillegges noen betydning?

Statsminister Gerhardsen: Det kan jeg dessverre ikke si noe om. Den uttalelsen som er tillagt forbundskansler Adenauer, har jeg ikke noe sted sett dokumentert. Etter meldinger man har fått, ser det ut til at det i det hele tatt ikke er Adenauer som er kommet med den uttalelsen, men at den er en gjengivelse av en annen framtrедende tysk representant. For mitt vedkommende har jeg ikke vært i stand til å se dokumentert den uttalelsen som det her siktes til. Om utenrikskomiteens formann hr. Finn Moe kan dokumentere den, vet jeg ikke, men for mitt vedkommende er jeg dessverre ikke i stand til å gjøre det.

Leirfall: I motsetning til for eksempel hr. Røiseland, som nærast måtte oppfattast slik at han trudde at no ville fimbulvinteren kome inn over oss, var jo statsministeren om eg ikkje vil seie opptimistisk, så forholdsvis objektiv. Men det låg jo som ein understraum i innlegget at vi hadde vanskar foran oss. Mellom anna ville veksten i produksjonen minke.

Eg vil gjerne spørje statsministeren om ikkje situasjonen no — etter at England ikkje blir med i Fellesmarknaden og følgjeleg også vi blir utanom — er akkurat den same som då Regjeringa la fram langtidsprogrammet sitt? Då var vi også medlem av EFTA og stod utanom EEC, utan at det i langtidsprogrammet var rekna med at vi skulle bli med i EEC, og det langtidsprogrammet rekna med ei svært sterk velstandsutvikling i perioden. No vil eg gjerne spørje statsministeren: Er det grunn til å tru at det biletet har forandra seg no, slik at vi på grunn av marknadsforholda — eg ser vekk frå verdskonjunkturane — skal måtte rekne med ein saktare vekst i velstandsaukinga?

Statsminister Gerhardsen: Hr. Leirfall brukte først uttrykket at det skulle bli en minke i den økonomiske vekst. Det er et uttrykk jeg aldri har brukt. Jeg har brukt det uttrykk som hr. Leirfall brukte nå på slutten, at det kan bli spørsmål om at den økonomiske vekst ikke blir så sterk som den ellers kunne ha blitt. Jeg tror vi alle, forutsatt at det ikke inntrer noe som vi i dag ikke kan se, regner med en fortsatt økonomisk vekst. Men om Norge var med i et økonomisk fellesskap med bortimot 300 millioner mennesker, ville det gi oss økte muligheter, og da også mulighet for en sterkere økonomisk vekst.

Det konkrete spørsmål hr. Leirfall stilte,

tror jeg det er vanskelig å gi noe helt direkte svar på. Men jeg tror jeg kan ha lov til å si at stort sett stemmer nok det, at situasjonen er omtrent slik den var den gang langtidsprogrammet ble utarbeidet. Men det som kan komme til, er at særlig en del av de store industriprosjekter som det arbeides med, og som man har arbeidet med i tillit til at Norge skulle komme med i det store fellesskap, kan komme til å bli skrinlagt; kanskje noen av dem settes ut i livet i redusert omfang.

John Lyng: Jeg går ut fra at reglementet gir meg anledning til å kommentere statsministerens kommentar til hr. Gustavsens mistillitsforslag.

Jeg vil gjerne si at et mistillitsforslag av denne type må ses i nøye sammenheng med den spesielle sak eller det saksområdet det fremsettes i tilknytning til. Det er jo også ganske uttrykkelig presisert i selve forslaget at det er utenriksministeren som etter hr. Gustavsens mening ikke har Stortingets tillit. For mitt vedkommende vil jeg stemme mot dette forslaget, fordi utenriksministeren har ført en utenrikspolitikk som stort sett faller sammen med det syn mitt parti har.

Jeg hørte statsministeren forutsa at utenriksministeren ville være meget takknemlig fordi hr. Gustavsen foranlediget dette store tillitsvotum. Jeg vil bare be om at min venn utenriksministeren ikke fører denne takknemlighet så langt at han tror vi i opposisjonen godkjenner alt han gjør. Han er medansvarlig medlem av Statsrådet som kollegium, og vi har ikke bare manglende tillit til, men vi har beklaget en rekke av de innenrikspolitiske tiltak han har vært med på i denne egenskap, og har vært medansvarlig for. Det er jo ikke mer enn noen dager siden vi stemte for et beklagelsesforslag, som ble oppfattet som et mistillitsforslag. La dette være sagt så ikke utenriksministeren skal tro at det finnes noen roser uten torner.

Gustavsen: Hr. John Lyng bidrar sterkt til å gjøre vårt mistillitsforslag til en stor suksess. Når man her får høre Høyres fører snakke om «min venn», er det blant de ting vi gjerne ville oppnå ved å sette denne saken på spissen.

Jeg er enig med hr. John Lyng i at når man framsetter et mistillitsforslag, må man se det i sammenheng med en sak. I forrige uke hadde jeg inntrykk av at det var flere borgerlige representanter som ville ha min stemme for noe så vesentlig som å kaste en regjering fordi Regjeringen hadde ansatt en feil leder for en politiskole. Jeg syntes ikke det betydde noe, og dessuten var det ingen som lovet

meg utenriksministerposten i en ny regjering, så i det tilfelle stemte vi ikke mot Regjeringen. Men vi synes at det vi drøfter i dag, er uendelig mye viktigere. Statsministeren stilte spørsmålet om det gjaldt mer enn Brussel. Det skulle gå fram av mitt innlegg i formiddag, der jeg gjennomgikk nokså grundig den utenrikspolitikk som har vært ført i Norge under hr. Halvard Langes ledelse helt siden 1949, at det er den utenrikspolitikk som har vært ført helt fra 1949 til i dag, som ligger bak mitt mistillitsforslag, som er helt logisk og konsekvent ut fra det syn vi har på norsk utenrikspolitikk.

For øvrig er det riktig at hr. Bull har sagt klart og tydelig i Stortinget at Storbritannia aldri ville komme til å bli medlem av EEC, men jeg må minne om vårt standpunkt den 25. april i fjor, at når ingen i Stortinget ville at Norge skulle gå med i Fellesmarkedet hvis ikke Storbritannia gikk med, var det ikke logisk å søke på det tidspunkt. Det standpunkt er vi ganske stolte av.

Statsminister Gerhardsen: Ja, jeg er naturligvis oppmerksom på at hr. Finn Gustavsen har et bredere grunnlag for sitt mistillitsforslag enn det han gav uttrykk for i et kort innlegg nå for litt siden, men også til det må jeg kunne si at det er litt underlig at han tar ut et bestemt medlem av Regjeringen. Det er så at når det gjelder utenrikspolitikken, er det utenriksministeren som er hovedeksponent for den politikk som en regjering fører, men det som hr. Gustavsen bør være oppmerksom på, er at utenriksministeren ikke har ført denne politikk som sin personlige politikk. Det er Regjeringens politikk, og det er en utenrikspolitikk som både er i samsvar med synet til et ganske betydelig flertall i Stortinget og i samsvar med det program som både utenriksminister Lange og andre av Arbeiderpartiets representanter her i Stortinget er valgt på.

Leirfall: Ja, statsministeren kan jo blitt utsett for det same som Adenauer, å bli referert feil men av dei referata som foreligg frå den pressekonferansen som nyleg vart halden, forstår eg statsministeren slik at han meiner industrireisinga vil gå sin gang. Så vidt eg veit, har ikkje statsministeren kunna nemne eit einaste prosjekt som ikkje vil bli fremja på grunn av at forhandlingane med EEC har gått i stå. Elles vil eg konstatere at statsministeren stadfesta at dei vekstvilkår som ein rekna med då langtidsprogrammet vart lagt fram, framleis er til stades, når ein då ser vekk frå ei forverring av konjunkturane i det heile, og dei vekstvilkåra skulle då etter Regjeringa

si vurdering gje grunnlag for ein svært pen auke i produksjons- og velstandsutviklinga.

Statsminister Gerhardsen: Både når jeg uttaler meg til pressen på en pressekonferanse, og når jeg uttaler meg på annen måte slik at jeg blir referert, vil jeg gjerne være så optimistisk som mulig. Jeg tror ikke at noen er tjent med, og aller minst norsk industri og norsk næringsliv er tjent med, at en ansvarlig representant for et lands regjering uttaler seg altfor pessimistisk om en situasjon. Men jeg står ved det jeg sa, at så langt jeg i dag har kjennskap til det, vil en rekke av de industriprosjekter som det lenge har vært arbeidet med, bli realisert. Derimot er det dessverre ikke sikkert at alle blir realisert. Hvis en da ber meg nevne eksempler, så vil jeg si at det kan jeg ikke svare på, og det vil jeg ikke svare på, fordi jeg tror at en ville skade vedkommende virksomheter ved det. Men dessverre er det en del eksempler på at det slett ikke er sikkert at planer som er lagt opp, vil bli realisert.

Det er riktig at det foreligger vekstmuligheter, og jeg tror ikke det er noen grunn til i og for seg å se pessimistisk på utviklingen, men jeg synes det er grunn til å holde fast ved at om Norge hadde kommet med i et større europeisk fellesskap, ville vanskelighetene blitt mindre, mulighetene større og framfor alt den alminnelige økonomiske vekst sterkere.

Røiseland: Som hr. Lyng er heller ikkje eg alltid samd i dei standpunkt som utanriksministeren har teke når det gjeld saker på arbeidsområde for andre departement. Men her er det ikkje spørsmål om arbeidsområde for andre departement, her er det spørsmål om den måten som han har styrt og leidd norsk utanrikspolitikk på. Mi meining er at han fortener takk for den innsatsen han har gjort på det området.

Presidenten: Flere talere er ikke inntegnet, og replikkordskiftet er avsluttet.

Kjøs: Det er ikke lenger noen tvil om at det er klare politiske hensyn som ligger bak bruddet i Brussel. Dette fremgår av en rekke autoritative uttalelser.

Skuffelsen over at det lyktes et medlemsland, ved å benytte sin vetorett, å stanse utviklingen for en tid, oppveies etter min mening langt på vei av de andre fem medlemslands positive vilje til et utvidet samarbeid i Vest-Europa. Dette må også få betydning for den måte vi skal legge vårt arbeid opp på. Den samarbeidsvilje som har gitt seg så klart ut-

trykk etter bruddet i Brussel, må naturlig føre til at vi arbeider etter samme linje som før og mot det samme mål: et samlet Vest-Europa i nært samarbeid med Nord-Amerika.

Mange hadde kanskje ventet et kraftigere oppgjør med Frankrike fra de andre fem EEC-land. Jeg tror vi skal være tilfreds med at det ikke skjedde. Det ville utvilsomt ha ført til store skadevirkninger om samarbeidet innen det nåværende fellesskap skulle slått dype og varige revner. Det ville ikke tjene noen god utvikling i Vest-Europa. Men det må være grunn til å regne med at samarbeidet mellom EEC-landene heretter vil bli ført med større aktpågivenhet på grunn av den vilje som har vist seg i ett medlemsland til å ville dominere Fellesskapet og gjøre det til en lukket gruppering på det vesteuropeiske kontinent. Det er liten grunn til å tro at ett enkelt medlemsland kan gjennomføre en slik politikk for lengre tid, mot de andre fems vilje. Spørsmålet er bare hvor lenge president de Gaulle kan stoppe utviklingen.

Det vi fryktet mest, nemlig at Storbritannia skulle bli medlem i Fellesmarkedet og vi bli stående utenfor, er heldigvis ikke inntruffet. EFTA er intakt, og jeg slutter meg helt til utenriksministerens uttalelse om at vi nå må utnytte alle muligheter innen denne markedsorganisasjon med ca. 90 mill. forbrukere.

Jeg tror i likhet med hr. Røiseland at utbyggingen av EFTA nok vil skape problemer, både for landbruket og andre næringer, men vi må søke å løse dem på den beste måte.

Jeg synes det er riktig og realistisk sett når det både i Danmark, Sverige og Norge erkjennes at et snevert nordisk samarbeid innen EFTA ikke er noe alternativ. Det nordiske samarbeid vil alltid ha sin egen berettigelse på sin egen naturlige basis, og tollgrensene vil falle etter hvert mellom de nordiske EFTA-land som mellom de øvrige EFTA-land.

Jeg vil understreke det som er sagt tidligere i debatten — at vi må søke å utvikle EFTA slik at avstanden til Fellesmarkedet ikke økes, men slik at overgangen til et utvidet samarbeid i Vest-Europa lettes. For å fremme denne utvikling må vi også ta i bruk de øvrige samarbeidsorganisasjoner vi har — Europarådet, OECD og GATT — i den utstrekning dette er mulig.

Men meget avhenger av hvor lang tid det vil ta før de to atskilte markedsområder i Vest-Europa går sammen. Det trenger ingen nærmere påvisning at innen de to økonomiske sammenslutninger vil næringslivet utvikle seg etter markedsforholdene og søke å dekke markedsbehovet. Tar det lang tid før vi får et utvidet Fellesmarked, må vi regne med at de markedsbehov i de nåværende EEC-land som